

Stockholm den 7 december 2012

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

Överklagande

Överklagat avgörande: Svea hovrätts dom den 9 november 2012 i mål nr
T 10639-11

Klagande: Blake Eric Pettersson, 841215-0610
c/o Mikael Brozén, Yrkesvägen 36, 141 36 Huddinge

Ombud: Jur. kand. Clarence Crafoord
Jur. kand. Sebastian Scheiman

Centrum för rättvisa, Box 2215, 103 15 Stockholm

Motpart: Staten genom Justitiekanslern
Box 2308, 103 17 Stockholm

Ombud: Hovrättsassessorn Karin Annikas Persson
Adress som ovan

Saken: Skadestånd

1. Yrkanden

1. Blake Pettersson yrkar att Högsta domstolen beviljar prövningstillstånd i målet och, med ändring av Svea hovrätts dom, förpliktigar staten att till honom betala 150 000 kronor, jämte ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) från dagen för delgivning av stämningsansökan, den 18 augusti 2010, till dess betalning sker.

2. Blake Pettersson yrkar vidare att Högsta domstolen befriar honom från skyldigheten att betala statens rättegångskostnader vid tingsrätten och i hovrätten samt tillerkänner honom full ersättning för sina rättegångskostnader vid tingsrätten och i hovrätten.

3. Blake Pettersson yrkar slutligen ersättning för sina rättegångskostnader i Högsta domstolen med ett belopp som kommer att anges senare.

2. Inledning

2.1 Grundläggande frågeställning

4. I förevarande mål finns en grundläggande fråga: Ska staten kompensera för en erkänd kränkning av grundlagsskyddade fri- och rättigheter?

2.2 Bakgrund

5. Bakgrunden i målet är i korthet följande. Blake Pettersson föddes den 15 december 1984 inom äktenskapet mellan den svenske medborgaren Rolf Pettersson och den brittiska medborgaren Marguerite Riley i New York, USA. Enligt den då gällande lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap förvärvade Blake vid födelsen svenskt medborgarskap med härstamning från Rolf Pettersson.

6. Förhållandet mellan Rolf Pettersson och Marguerite Riley tog emellertid slut och Blake Pettersson flyttade som sjuåring tillsammans med sin mor till Sverige 1992. I samband med flytten till Sverige beslutade Skatteverket (dåvarande Skattemyndigheten i Stockholm) om folkbokföring för Blake Pettersson, vilket

också innefattade registrering av uppgiften om svenskt medborgarskap i folkbokföringsdatabasen (dåvarande folkbokföringsregistret).

7. Rolf Pettersson och Marguerite Riley skiljde sig 1993. År 1998 vände sig Rolf Pettersson till domstol för att få faderskapet upphävt. Solna tingsrätt upphävde genom dom den 16 oktober 2000 i mål T 1575-98 Rolf Petterssons faderskap beträffande Blake Pettersson. Sedan faderskapet hävts ändrade Skatteverket den 8 maj 2002 den registrerade uppgiften om svenskt medborgarskap för Blake Pettersson till brittiskt medborgarskap med härstamning från modern.

8. Blake Pettersson överklagade Skatteverkets beslut. Efter att ha förlorat i både förvaltningsrätten och kammarrätten blev Blake Pettersson återigen svensk medborgare den 8 november 2006 genom Högsta förvaltningsdomstolens (dåvarande Regeringsrätten) dom RÅ 2006 ref. 73. Han återregistrerades som svensk medborgare i folkbokföringsdatabasen den 20 november samma år.

9. Den 22 december 2009 väckte Blake Pettersson en skadeståndstalan mot staten vid Stockholms tingsrätt på grund av den kränkning han utsatts för genom att ha blivit fråntagen sltt svenska medborgarskap i strid med svensk grundlag.

10. Rättsutvecklingen har under det senaste decenniet gått starkt framåt i frågan om skyddet för fri- och rättigheter. Bara sedan Blake Pettersson väckte talan vid Stockholms tingsrätt har rättsutvecklingen gått framåt i frågor relevanta för målet. Europadomstolen har avgjort fallen *Genovese mot Malta* (appl. no 53124/09, dom den 11 oktober 2011) och *Kuric m.fl. mot Slovenien* (appl. no 26828/06, dom den 26 juni 2012 [GC]), vilka gällde rättigheter knutna till just medborgarskapet. Högsta domstolen har prövat bl.a. skadeståndsgrunder för ideellt skadestånd vid rättighetskränkningar (NJA 2012 s. 211; Trafikskolemålet). JK har dessutom i ett beslut den 26 oktober 2012 (dnr 590-12-42) tillerkänt en man såväl ekonomiskt som ideellt skadestånd pga. felaktig avregistrering av hans svenska medborgarskap.

2.3 Tingsrättens dom

11. Tingsrätten anförde i sin dom att en utvidgning av rätten till skadestånd på grund av kränkningar av fri- och rättigheter som skyddas i regeringsformen måste vara en fråga för lagstiftaren eftersom en sådan utvidgning skulle medföra långtgående konsekvenser och kräva noggranna överväganden. Blake Pettersson

intrång i den personliga integriteten, utöver vad som framgår av art. 8 i Europakonventionen (2 kap. 6 §); om skydd för medborgarskap (2 kap. 7 §); om förbud mot viss retroaktiv lagstiftning (2 kap. 10 §); om skydd för näringsfrihet (2 kap. 17 §); och om rätt till fri forskning (2 kap. 18 §). Det kan i anledning av ovan heller inte förmodas bli några långtgående konsekvenser om skadestånd på grund av kränkningar av fri- och rättigheterna i regeringsformen tillåts.

21. Ytterligare lagstiftning behövs således inte på området. Det skulle i själva verket vara ett logiskt nästa steg i den pågående rättsutvecklingen att Högsta domstolen beviljar Blake Pettersson kompensation för att han varit berövad sitt svenska medborgarskap i strid med svensk grundlag.

3. Skäl för prövningstillstånd

3.1 Frågan om skadestånd för kränkningar av regeringsformen har inte prövats förut

22. Den centrala frågan i förevarande mål är om det föreligger rätt till skadestånd då någon enskilds fri- och rättigheter enligt regeringsformen har kränkts. Såvitt undertecknade ombud känner till har denna fråga inte prövats tidigare. Frågan är högaktuell mot bakgrund av dels uttalandena inför den reform av grundlagen som genomfördes den 1 januari 2011, dels den vidareutveckling av rätten till skadestånd utan direkt stöd i skadeståndslagen som ägt rum under senare år.

23. Varken tingsrätten eller hovrätten har tagit någon hänsyn till tankegångarna i SOU 2008:125 "En reformerad grundlag" och prop. 2009/10:80 "En reformerad grundlag". Båda dessa rättskällor talar om att "grundlagens regler fullt ut [ska få] genomslag i rättstillämpningen" (jfr SOU 2008:125 s. 380 och prop. 2009/10:80 s. 147).

24. Redan 2005, dvs. innan 2011 års grundlagsreform, uttalade sig professor Iain Cameron angående regeringsformens tillämplighet på följande sätt: "Det är som Johan Hirschfeldt säger att [regeringsformen] har betraktats som huvudsakligen riktad mot lagstiftaren, men det ligger inte i 2 kap. som sådant någon stark begränsning varför det inte likväl kan gälla domstolarna" (se s. 126 f i dokumentet "Behöver demokratin nya spelregler", vilket tingsrätten hänvisar till i sin dom). Det

menar att tingsrätten, istället för att göra en juridisk bedömning av frågan, enbart utvärderade sina befogenheter i förhållande till lagstiftaren och därtill gjorde en felaktig bedömning av dem. Tingsrätten gjorde aldrig en reell prövning i sak och gjorde därmed heller inte en tillräcklig bedömning av frågan om huruvida Blake Pettersson haft möjlighet att få skadestånd på grund av att hans fri- och rättigheter enligt regeringsformen kränkts.

12. I fråga om huruvida artikel 8 i Europakonventionen har kränkts fann tingsrätten att artikeln inte var tillämplig eftersom Skatteverkets beslut och förvaltningsdomstolarnas i underinstanserna domar inte var godtyckliga utan utgjorde bedömningar i en rättsfråga som var oklar. Blake Pettersson menar att frågan huruvida ett beslut eller en dom är godtycklig eller inte, eller huruvida rättsläget är oklart eller inte, inte har någonting med *tillämpligheten* av artikel 8 att göra, utan endast påverkar bedömningen om en *inskränkning* av artikeln är tillåten eller inte. Inte heller här gjorde tingsrätten en reell prövning i sak och gjorde därmed inte heller en tillräcklig bedömning av frågan om huruvida Blake Pettersson haft möjlighet att få skadestånd på grund av att hans fri- och rättigheter enligt Europakonventionen kränkts.

13. I fråga om artikel 3 i första tilläggsprotokollet till Europakonventionen (TP1-3) gjorde tingsrätten frågan om Blake Petterssons fri- och rättigheter uteslutande till en administrativ fråga genom att endast konstatera att rätten att bli registrerad som svensk medborgare inte uttryckligen skyddas av Europakonventionen. Tingsrätten gjorde sålunda varken en riktig eller ens tillräcklig bedömning av frågan om huruvida Blake Petterssons rättigheter enligt TP1-3 har kränkts.

2.4 Hovrättens dom

14. Hovrätten ansåg i sin dom att det inte finns stöd i praxis för att skadestånd ska kunna utgå vid överträdelser av regeringsformen. Hovrätten ansåg vidare att det inte kan komma ifråga att utan stöd i lag utvidga rätten till ideellt skadestånd till att även omfatta överträdelser av regeringsformen 2 kap. 7 §.

15. I fråga om huruvida artikel 8 i Europakonventionen har kränkts menade hovrätten att avregistreringsbeslutet visserligen medfört besvär för Blake Pettersson, men att dessa besvär inte haft sådan karaktär att hans rättigheter

enligt artikel 8 kränkts. Enligt hovrätten hade det heller inte framkommit något som skulle kunna medföra att avregistreringsbeslutet var godtyckligt.

16. I fråga om TP1-3 anslöt sig hovrätten till tingsrättens bedömning.

17. Blake Pettersson kommer nedan under rubrik "4. Grund för överklagandet" att redogöra för varför hovrättens slutsatser enligt ovan är felaktiga.

2.5 Sammanfattning om frågan om skadestånd vid kränkningar av regeringsformen

18. Det finns stöd i både förarbetsuttalanden till regeringsformen och till skadeståndslagen för att skadestånd på grund av kränkningar av fri- och rättigheterna i regeringsformen ska kunna utgå. Det finns även uttryckligt stöd för att denna rättsutveckling ska kunna ske genom domstolarnas försorg, dvs. utan ytterligare stöd i lag. Högsta domstolen har också gång efter annan visat prov att på att den är beredd att vidareutveckla skadeståndsrätten genom sin praxis.

19. Högsta domstolen inledde sin praxis om skadestånd på grund av fri- och rättighetskränkningar genom rättsfallet NJA 2005 s. 462 (Lundgrenmålet) i vilket man – genom att bevilja skadestånd utan särskilt stöd i lag – upprätthöll Sveriges folkrättsliga förpliktelser med hänsyn till det krav på subsidiaritet som Europadomstolen ställt upp. Högsta domstolen formulerade tidigare i år i Trafikskolemålet en princip om att ideellt skadestånd för rättighetskränkningar vilar på nationell rätt även om det saknas stöd i lag och att det är själva rättighetskränkningen som utgör den skadeståndsrättsliga ansvarsgrunden. I NJA 2012 s. 464 konstaterar Högsta domstolen bl.a. att ett rättighetsperspektiv i allt högre grad har kommit att prägla synen på rättsordningen, bl.a. inom skadeståndsrätten.

20. Flertalet av de rättigheter som skyddas av regeringsformen omfattas även av det skydd som EU-rätten och Europakonventionen ger och de är tack vare detta redan skadeståndssanktionerade. I själva verket är det endast ett fåtal fri- och rättigheter i regeringsformen som inte är skadeståndssanktionerade genom andra rättsregler, t.ex. informationsfrihet (2 kap. 1 § 1 p.); s.k. negativ opinionsfrihet, alltså frihet från tvång att tillkännage sin åsikt och att delta i vissa sammankomster (2 kap. 2 §); om förbud mot åsiktsregistrering (2 kap. 3 §); om skydd mot olika

fanns enligt Cameron således inte ens 2005 något som hindrade domstolarna från att grunda rättigheter för enskilda och däremot svarande skyldigheter för det allmänna direkt på regeringsformen.

25. I sin dom anför hovrätten att det har diskuterats om skadestånd ska kunna utgå vid överträdelser av regeringsformen på motsvarande sätt som vid kränkningar av Europakonventionen och hänvisar till professor och förutvarande justitierådet Bertil Bengtssons artikel i SvJT 2011 s. 605. Hovrätten konstaterar dock att "det inte finns stöd i praxis för en sådan tillämpning". Det är därför av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen.

26. Blake Pettersson anser således att frågan om skadestånd kan utgå på grund av att hans fri- och rättigheter enligt regeringsformen har kränkts, är av sådant intresse att prövningstillstånd ska meddelas med stöd av 54 kap. 10 § 1 p rättegångsbalken.

3.2 Frågan om förlorat medborgarskap innebär en kränkning av artikel 8 har inte prövats förut

27. Europadomstolen har i rättsfallet *Genovese mot Malta* konstaterat att artikel 8 är tillämplig när ett avslagsbeslut avseende ansökan om medborgarskap påverkar den "sociala identiteten", se para. 33. Så borde rimligen också vara fallet avseende ett frånhändande av ett befintligt medborgarskap.

28. Hovrätten prövade inte frågan fullt ut och gjorde inte någon bedömning huruvida inskränkningen i Blake Petterssons rätt till privatliv, som det skyddas i artikel 8, var tillåten genom att pröva om inskränkningen var i enlighet med lagstiftningen, ifall det fanns ett godtagbart ändamål med inskränkningen och om inskränkningen var nödvändig i ett demokratiskt samhälle.

29. Frågan om en kränkning av artikel 8 i Europakonventionen föreligger vid frånhändande av medborgarskap är inte tidigare prövad av Högsta domstolen. Det är därför av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen. Prövningstillstånd bör därför meddelas med stöd av 54 kap. 10 § 1 p rättegångsbalken.

3.3 Frågan om ett *de facto*-berövande av rösträtten innebär en kränkning av TP1-3 har inte prövats förut

30. För att inte rätten att rösta enbart ska vara teoretisk och illusorisk, måste rätten att rösta enligt TP1-3 inbegripa även en rätt att som svensk medborgare vara registrerad som medborgare i folkbokföringen. Genom att Blake Pettersson felaktigt avregistrerats som svensk medborgare var han i realiteten fråntagen sin rösträtt.

31. Frågan om en kränkning av TP1-3 föreligger vid frånhållande av medborgarskap och därigenom ett *de facto*-berövande av rösträtten är inte tidigare prövad av Högsta domstolen. Det är därför av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen. Prövningstillstånd bör därför meddelas med stöd av 54 kap. 10 § 1 p rättegångsbalken.

4. Grund för överklagandet

4.1 Hovrättens slutsats om behovet av lagstiftning

32. Hovrätten anför, i likhet med tingsrätten, i sin dom att det inte kan komma i fråga att utan stöd i lag utvidga rätten till ideellt skadestånd till att omfatta överträdelser av 2 kap. 7 § reageringsformen.

33. Högsta domstolen konstaterade i fallet Trafikskolemålet bl.a. följande:

"När någon, som har drabbats av ett dröjsmål i ett rättsligt förfarande eller av annan rättighetskränkning, har tillerkänts ideellt skadestånd utan stöd i lag är det, som Justitiekanslern har framhållit i målet, fråga om en rättsföljd som vilar på nationell rätt i den meningen att det inte är fråga om att tillämpa konventionen. I stället handlar det om att rättighetskränkningen utgör en skadeståndsrättslig ansvarsgrund; låt vara att Europakonventionen är direkt tillämplig i frågan om en rättighetskränkning föreligger, och att ur ett konventionsrättsligt perspektiv ska statens skadeståndsansvar (tillsammans med andra rättsmedel) uppfylla effektivitetskravet i artikel 13 för att inte ytterligare ett konventionsbrott ska uppkomma."

34. Blake Pettersson anser att även om Trafikskolemålet gällde artikel 6 i Europakonventionen och långsam handläggning, så finns det anledning att beakta

det ovan citerade stycket även i förevarande mål. Högsta domstolens uttalanden har direkt bäring på Blake Petterssons möjligheter att få skadestånd för kränkningar av hans fri- och rättigheter som de skyddas i regeringsformen. Det är tre saker som Blake Pettersson särskilt vill lyfta fram:

- I. Det talas i rättsfallet inte bara om "dröjsmål i ett rättsligt förfarande" utan även om "annan rättighetskränkning".
- II. I den aktuella domen konstaterar Högsta domstolen vidare att när ideellt skadestånd döms ut utan stöd i lag vid rättighetskränkningar är det en "fråga om en rättsföljd som vilar på nationell rätt" i den meningen att "det *inte* är fråga om att tillämpa konventionen" (vår kursivering). Man kan alltså konstatera att ersättningar för rättighetskränkningar inte behöver följa av just Europakonventionen för att utgå utan stöd i lag.
- III. Högsta domstolen konstaterar även att det "[i] stället för att tillämpa Europakonventionen handlar om att *rättighetskränkningen* utgör en skadeståndsrättslig ansvarsgrund" (vår kursivering). Det är ostridigt i målet att Blake Pettersson har utsatts för en rättighetskränkning.

35. Den av Högsta domstolen formulerade principen kan sammanfattas som att ideellt skadestånd för rättighetskränkningar vilar på nationell rätt även om det saknas stöd i lag och det är själva rättighetskränkningen som utgör den skadeståndsrättsliga ansvarsgrunden. Något särskilt stöd i lag behövs således inte redan av denna anledning.

36. I detta sammanhang bör också beaktas att frågan om skadestånd pga. av kränkningar av fri- och rättigheter som skyddas i regeringsformen inte behandlas närmare i förarbetena till de nyligen gjorda ändringarna i regeringsformen. I prop. 2009/10:80 s. 163 anges att "[d]et saknas vidare underlag att i detta lagstiftningsärendet överväga lagstiftningsåtgärder som påverkar statens skadeståndsansvar för olika former av rättighetskränkningar.". Detta innebär alltså att man får falla tillbaka på de redan befintliga principerna kring skadestånd.

37. Sammantaget med lagstiftarens intentioner om att regeringsformen ska få *genomslag fullt ut i rättstillämpningen* (jfr SOU 2008:125 s. 380 och prop. 2009/10:80 s. 147) innebär detta också att regeringsformen ska kunna tillämpas av domstolarna.

38. I nu aktuellt hänseende ska framhållas att lagstiftaren redan i samband med införandet av skadeståndslagen med gillande lade en stor del av rättsutvecklingen i domstolarnas händer. I motiven till skadeståndslagen (se t.ex. prop. 1972:5 s. 100) sågs att "[d]et är betydelsefullt att lagstiftningen nu inte utformas så, att den försvårar en kontinuerlig anpassning av rättstillståndet till den framtida utvecklingen. En långtgående detaljreglering bör därför undvikas. Riktpunkten bör istället vara att vissa vägledande huvudprinciper blir lagfästa inom det beståendes ram, samtidigt som det också för framtiden lämnas åt domstolarna att fylla ut ofullständigheterna i lagstiftningen."

39. Det finns alltså stöd i förarbetena till både regeringsformen respektive skadeståndslagen för att skadestånd på grund av kränkningar av fri- och rättigheterna i regeringsformen ska kunna utgå. Det finns även uttryckligt stöd för att denna rättsutveckling ska kunna ske genom domstolarnas försorg. Sammantaget kan konstateras att det således inte behövs ytterligare lagstiftning på området för att Blake Pettersson ska kunna kompenseras för att han har varit berövad sitt svenska medborgarskap i strid mot svensk grundlag.

40. Hovrätten har således fel när den menar att det "inte kan komma ifråga att utan stöd i lag utvidga rätten till ideellt skadestånd till att omfatta överträdelser av 2 kap. 7 § regeringsformen".

4.2 Hovrättens slutsats angående avsaknad av praxis

41. Avgörandet i Trafikskolemålet meddelades den 11 april i år, i tiden mellan Blake Petterssons överklagande till hovrätten och huvudförhandlingen där. Blake Pettersson redogjorde ingående för resonemanget kring rättsfallet i hovrätten. Hovrätten nämner dock överhuvudtaget inte det halvårsgamla rättsfallet i sin dom, utan nöjer sig med att redogöra för Högsta domstolens ställningstaganden i det sju år gamla Lundgrenmålet.

42. Hovrätten, liksom tingsrätten, anför i sina domskäl att "[t]raditionellt har svensk rätt intagit en restriktiv attityd till möjligheten att utdöma ett ideellt skadestånd på grund av handlingar som innefattar en kränkning av någon annans rättigheter eller intressen" och hänvisar sedan till Lundgrenmålet som ett undantag från detta. Måhända har attityden traditionellt sett varit restriktiv, men så är inte längre fallet. Det är i själva verket en av de centrala frågeställningarna i förevarande fall.

43. Högsta domstolen har under det senaste decenniet genom sin praxis utvecklat en princip om rätt till kompensation när rättigheter och vissa andra skyddsvärda intressen har kränkts utan att en rätt till kompensation uttryckligen framgår av lag. Ett exempel på detta är NJA 2004 s. 662 (EES-målet), där den centrala frågan var om enskilda hade rätt till skadestånd vid överträdelse av Sveriges skyldigheter enligt EES-avtalet på motsvarande sätt som gäller enligt Frankovich-doktrinen vid överträdelse av EG-rätten. Trots att EFTA-domstolens avgöranden inte var bindande och att EES-avtalet inte innehåller en sådan lojalitetsplikt som gäller enligt EG-fördraget, menade Högsta domstolen att EES-avtalets genomförande i svensk rätt utgjorde en självständig grund för att hålla staten skadeståndsskyldig för överträdelse av avtalet och skadeståndstalan bifölls.

44. Andra exempel på den nu aktuella principen är de mål som banade vägen för Lundgrenmålet, t.ex. NJA 2003 s. 217 och NJA 2003 s. 414. I det förra målet uttalade Högsta domstolen att det i vissa fall är nödvändigt att frågan om ekonomisk ersättning prövas för att Europakonventionens krav på ett effektivt rättsmedel ska bli uppfyllt. I det senare målet konstaterade Högsta domstolen att den tilltalades rätt till rättegång inom skälig tid hade kränkts och sänkte straffet med hänvisning till att gottgörelse i brottmål enligt praxis från Europadomstolen inte behöver vara ekonomisk.

45. Högsta domstolen har efter Lundgrenmålet utvecklat och förtydligat sin praxis avseende kränkningar av Europakonventionen, se bl.a. NJA 2007 s. 295, NJA 2007 s. 584, NJA 2007 s. 747, NJA 2009 s. 463 och Trafikskolemålet.

46. Ett annat exempel på den principen om rätt till kompensation när rättigheter och vissa andra skyddsvärda intressen har kränkts utan att kompensation uttryckligen framgår av lag, är målet NJA 2005 s. 208 (Frassemålet) som avgjordes av Högsta domstolen samma år som Lundgrenmålet, men gällde ren förmögenhetsskada istället för ideell skada.

47. I Frassemålet vidareutvecklade Högsta domstolen rätten till skadestånd för ren förmögenhetsskada när parterna inte stått i avtalsförhållande till varandra och skadan inte orsakats genom brott. Utgången i målet baserades på ett skälighetsresonemang. Högsta domstolen hänvisade till att det inte fanns några hinder i lagen för att skadestånd skulle kunna utgå och att förarbetena (prop. 1972:5 s. 568) tvärtom säger att "lagstiftningen inte är avsedd att utgöra ett hinder

för en rättsutveckling genom praxis i riktning mot ett vidgat ansvar för ren förmögenhetsskada". Motsvarande uttalanden finns i förarbetena (prop. 1972:5 s. 100) när det gäller skadeståndsrätten generellt.

48. Beträffande Lundgrenmålet kan sägas att Högsta domstolen genom att bevilja skadestånd uppfyllde Sveriges folkrättsliga förpliktelser med hänsyn till det krav på subsidiaritet som Europadomstolen ställt upp genom sin praxis (angående kravet på subsidiaritet, se närmare i t.ex. Danelius, *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis*, 4 uppl., s. 36). Detsamma kan sägas om EES-målet och förhållandet till EFTA-domstolen. I Frassemålet fanns dock inte några sådana folkrättsliga förpliktelser. Högsta domstolen valde ändå här att "fylla ut ofullständigheterna i lagstiftningen" genom ett skälighetsresonemang. Blake Pettersson ser inte några hinder mot att Högsta domstolen ska kunna göra samma sak nu.

49. Utöver att det i Trafikskolemålet talas om rättighetskränkningar på ett generellt plan, uttalade Högsta domstolen i rättsfallet NJA 2012 s. 464 bl.a. att ett rättighetsperspektiv i allt högre grad har kommit att prägla synen på rättsordningen, bl.a. inom skadeståndsrätten. Blake Pettersson instämmer i detta och menar att steget till att domstolarna tillämpar regeringsformen direkt är litet och i enlighet med både lag, praxis och förarbeten.

50. Hovrätten har således fel när den påstår att det inte finns stöd i praxis "för en sådan tillämpning". Blake Pettersson menar att Högsta domstolen därför bör ändra hovrättens domslut och bifalla hans talan i enlighet med yrkandena.

51. Hovrätten har dock rätt i så måtto att det inte finns något avgörande i vilket Högsta domstolen prövat om ideellt skadestånd ska utgå även för kränkningar av fri- och rättigheter såsom de skyddas i regeringsformen. Blake Pettersson menar att Högsta domstolen därför bör bevilja prövningstillstånd i målet för att fastställa att principerna om dels att ideellt skadestånd för rättighetskränkningar vilar på nationell rätt även om det saknas uttryckligt stöd i lag, dels att det är själva rättighetskränkningen som utgör den skadeståndsrättsliga ansvarsgrunden, även gäller för kränkningar av fri- och rättigheterna i regeringsformen.

4.3 Hovrättens slutsats i frågan om kränkning av artikel 8 i Europakonventionen

4.3.1 Inledning

52. Hovrätten tar, för sitt resonemang ifråga om det föreligger en kränkning av Europakonventionens artikel 8, avstamp i rättsfallet *Genovese mot Malta*. Hovrätten konstaterar att Europadomstolen i rättsfallet har uttalat att artikel 8 inte garanterar en rätt för den enskilde att förvärva en viss nationalitet eller ett visst medborgarskap.

53. Hovrätten fortsätter sitt resonemang och menar att det av Europadomstolens praxis går att utläsa att godtyckliga avslag avseende medborgarskap i vissa fall kan innebära en överträdelse av artikel 8, men att det då förutsätts att beslutet ifråga också påverkar någon av de rättigheter som skyddas av artikel 8. Hovrätten hänvisar därvid till rättsfallet *Karashev mot Finland* (appl. no 31414/96, beslut den 12 januari 1999). Hovrätten fortsätter sedan att resonera dels om godtyckligheten av Skatteverkets beslut avseende Blake Pettersson, dels om Skatteverkets beslut har påverkat någon av de rättigheter som skyddas av artikel 8.

54. Genom sina resonemang kommer hovrätten fram till att det inte har framkommit några faktorer som skulle kunna medföra att avregistreringsbeslutet var godtyckligt och, även om avregistreringsbeslutet "medfört besvär" för Blake Pettersson, hade dessa besvär inte sådan karaktär att hans rättigheter enligt artikel 8 har kränkts. Hovrätten hänvisar här till rättsfallet *Kuric m.fl. mot Slovenien*.

55. I rättsfallet *Genovese mot Malta* skiljer sig dock sakomständigheterna från omständigheterna i förevarande fall på ett grundläggande sätt. Klaganden i det förstnämnda fallet, den brittiske medborgaren Genovese, erhöll inte maltesiskt medborgarskap vid ansökan, eftersom han var född utom äktenskapet mellan en brittisk kvinna och en maltesisk man och maltesisk lagstiftning inte erkände "illegitima" barn som medborgare om inte deras mor var maltesisk medborgare.

56. Blake Pettersson å sin sida erhöll svenskt medborgarskap redan vid födseln och blev sedan fråntagen det i strid med svensk grundlag. Detta innebär att de parallella hovrätten gör till de ovan redovisade rättsfallen och avslagsbesluten är mindre relevanta. Blake Pettersson hävdar heller inte en rätt att förvärva en viss

nationalitet eller ett visst medborgarskap. Blake Pettersson hävdar en rätt att *inte fråntas* sitt befintliga medborgarskap. När så ändå skett menar han att det har fått återverkningar i hans privatliv på ett sådant sätt att även artikel 8 har kränkts.

4.3.2 Skatteverkets beslut var godtyckligt

57. Hovrätten menar i sin dom att "rättsläget i tiden före Högsta förvaltningsdomstolens dom inte var klart när det gällde vilka konsekvenser i medborgarskapshänseende en dom angående faderskap som den aktuella kan få" och att det "inte framkommit några skäl som skulle kunna medföra att avregistreringsbeslutet var godtyckligt".

58. Om det inte "var klart när det gällde vilka konsekvenser" en dom angående faderskap skulle få i medborgarskapshänseende, brister det självfallet i förutsebarhet för Blake Pettersson, jfr *Kuric m.fl. mot Slovenien*, para. 348. Det är anmärkningsvärt att hovrätten tar bristen på förutsebarhet som intäkt för att avregistreringen inte var godtycklig, när det i själva verket förhåller sig precis tvärtom. Bristen på förutsebarhet innebär ett än starkare argument för att inskränkningen av Blake Petterssons rättigheter enligt artikel 8 inte är föreskriven i lag (*in accordance with the law*), jfr *Kuric m.fl. mot Slovenien*, para. 349.

59. Det framgår klart och tydligt av Högsta förvaltningsdomstolens dom i RÅ 2006 ref 73 att "det då inte kan komma ifråga att i vissa situationer bringa ett svenskt medborgarskap att upphöra genom att *fingeras* att något medborgarskap inte kommit till stånd" (vår kursivering). Högsta förvaltningsdomstolen konstaterar alltså att Skatteverket och underinstanserna tillskapat regler i strid med svensk grundlag för att bringa Blake Petterssons medborgarskap att upphöra. Ett sådant tillvägagångssätt, om något, är godtyckligt.

4.3.3 Skatteverkets beslut har påverkat rättigheter som skyddas av artikel 8

60. Även om paralleller till avslagsbeslut skulle vara tillämpliga, anser Blake Pettersson att hovrätten har gjort en felaktig bedömning i fråga om huruvida de olägenheter som det har inneburit för honom att vara utan sitt medborgarskap (av hovrätten benämnda "besvärerna") innebär en kränkning av artikel 8 i Europakonventionen eller ej.

61. Mot fallet *Karassev mot Finland* kan inledningsvis anmärkas att den klagande var fyra år gammal när talan väcktes inför Europadomstolen. Ingen av de omständigheter Blake Pettersson gör gällande, som inverkan på utbildning och arbete och oro för framtiden m.m., kan ha inverkat i samma grad på en fyraåring som på en sjuåring.

62. Hovrätten tycks även ha förbisett att det av para. 33 i rättsfallet *Genovese mot Malta* framgår att – även om rätten till medborgarskap inte skyddas av Europakonventionen och det inte var en direkt kränkning av artikel 8 i det enskilda fallet – påverkan av den klagandes sociala identitet innebär att artikel 8 ändå var tillämplig:

"While the right to citizenship is not as such a Convention right and while its denial in the present case was not such as to give rise to a violation of Article 8, the Court considers that its impact on the applicant's social identity was such as to bring it within the general scope and ambit of that Article."

63. Som framgår av vittnesförhöret med Blake Pettersson från tingsrätten, innebär det faktum att han blev av med sitt svenska medborgarskap en identitetskris; han visste inte vart han skulle ta vägen i livet, han kände att han var i landet på nåder och hans framtidplaner på att göra militärtjänst och därefter bli polis spolerades. Därmed är det uppenbart att Blake Petterssons sociala identitet påverkats. Artikel 8 är således tillämplig.

64. Hovrätten hänvisar i sin bedömning om Blake Petterssons besvär inneburit en kränkning av artikel 8 till rättsfallet *Kuric m.fl. mot Slovenien*. Inledningsvis kan noteras att Europadomstolen i rättsfallet kom fram till att det rörde sig om en kränkning av Kurics m.fl. rättigheter enligt artikel 8, varför en hänvisning till detta fall som motivering till varför Blake Petterssons rättigheter enligt artikel 8 *inte* skulle vara kränkta ter sig märklig.

65. *Kuric m.fl. mot Slovenien* avgjordes i Grand Chamber den 26 juni 2012. Även här skiljer sig sakomständigheterna vida från de i förevarande fall. Rättsfallet rör åtta medborgare i det forna Jugoslavien. Till följd av att de inte ansökt om medborgarskap i Slovenien fick de heller inte något sådant. Istället blev de, helt oväntat och oförutsägbart, avregistrerade från registret över personer med permanent uppehållstillstånd.

66. Frågan om själva tillämpligheten av artikel 8 var aldrig ens uppe till prövning i Grand Chamber-avgörandet som hovrätten hänvisar till, se para. 339. Det togs helt enkelt för givet att så var fallet. Frågan som däremot var uppe till prövning var om olägenheterna för *Kuric m.fl. mot Slovenien* i sig innebar en otillåten inskränkning och därmed en kränkning av deras rättigheter enligt artikel 8.

67. För att avgöra frågan om inskränkningen var tillåten prövades om den var i enlighet med lagstiftningen (*in accordance with the law*), ifall det fanns ett godtagbart ändamål med inskränkningen (*a legitimate aim*) och om inskränkningen var nödvändig i ett demokratiskt samhälle (*necessary in a democratic society*). Europadomstolen kom fram till att det förvisso fanns ett godtagbart ändamål med inskränkningen (nationell säkerhet), men att inskränkningen stred mot lagstiftningen, bl.a. pga. att det var oförutsägbar, och inte heller var nödvändig i ett demokratiskt samhälle. Slovenien fälldes således.

68. Hovrätten har dock inte gjort någon prövning motsvarande Europadomstolens prövning i *Kuric m.fl. mot Slovenien*. Man kan dock enkelt konstatera följande: Artikel 8 är tillämplig, se *Genovese mot Malta*, para. 33. Inskränkningen strider mot lagstiftningen, se RÅ 2006 ref. 73. Det finns inte något godtagbart ändamål med inskränkningen som exempelvis nationell säkerhet, eftersom Sverige, till skillnad från Slovenien, inte är arvtagare till en söderfallen stat. Inskränkningen är heller inte nödvändig i ett demokratiskt samhälle, jfr *Kuric m.fl. mot Slovenien*. Svenska staten bör därför, i likhet med Slovenien, fällas för en kränkning av artikel 8.

4.4 Hovrättens slutsats i frågan om kränkning av TP1-3

69. Hovrätten gör samma bedömning som tingsrätten i frågan om det har förekommit en kränkning av TP1-3.

70. Högsta förvaltningsdomstolens fann i RÅ 2006 ref. 73 att den dom varigenom Rolf Pettersson förklarades inte vara far till Blake Pettersson inte medförde att Blake Pettersson *de jure* förlorade sitt svenska medborgarskap. Eftersom han alltså var svensk medborgare hade Blake Pettersson därmed rösträtt i 2006 års val enligt 3 kap. 4 § regeringsformen. Denna rätt togs dock i realiteten ifrån honom eftersom han, på grund av ett fel begånget av staten, inte var *registrerad* som svensk medborgare i folkbokföringsdatabasen. Tingsrätten, vars bedömning Hovrätten anslutit sig till, tycks göra frågan om Blake Petterssons fri- och

rättigheter uteslutande till en administrativ fråga och dess resonemang är därför bristfälligt.

71. Frågan om någon har rösträtt avgörs enligt regeringsformen på grundval av en före valet upprättad röstlängd. Enligt vallagen (2005:837) ligger uppgifterna i folkbokföringsdatabasen, vilken förs av Skatteverket, till grund för röstlängden. För att rätten att rösta inte ska vara enbart teoretisk och illusorisk, måste därmed rätten att rösta enligt TP1-3 med nödvändighet inbegripa även en rätt att som svensk medborgare vara registrerad som medborgare i folkbokföringen. Genom att Blake Pettersson felaktigt avregistrerats som svensk medborgare var han i realiteten fråntagen sin rösträtt. Hans rättigheter enligt TP1-3 har således kränkts.

72. Hovrätten och tingsrätten har, genom att endast konstatera att rätten att bli registrerad som svensk medborgare inte uttryckligen skyddas av Europakonventionen, inte gjort en riktig eller ens tillräcklig bedömning av frågan om huruvida Blake Petterssons rättigheter enligt TP1-3 har kränkts.

4.5 JK:s beslut dnr 590-12-42 av den 26 oktober 2012

73. Den 26 oktober i år, i tiden mellan huvudförhandlingen i hovrätten och det att dess dom meddelades, fattade JK beslut i ärende dnr 590-12-42. Genom beslutet tillerkände JK – som statens företrädare – Niko Remes såväl ekonomiskt som ideellt skadestånd pga. felaktig avregistrering av hans svenska medborgarskap eftersom avregistreringen ansågs strida mot personuppgiftslagen (1998:204).

74. Likheter med förevarande fall är stora, med den skillnaden att Niko Remes avregistrerades som svensk medborgare av *misstag*, medan Blake Pettersson *avsiktligt* avregistrerades som svensk medborgare.

75. Blake Pettersson finner det märkligt om det skulle anses vara värre med en kränkning av rättigheter som tillerkänns en medborgare genom personuppgiftslagen (vilken har lägre konstitutionell valör än regeringsformen) än en kränkning av rättigheter som tillerkänns en medborgare genom regeringsformen. Detta skulle även få den otillfredsställande konsekvensen att staten blir skadeståndsskyldig för rena misstag men inte för uppsåtligt handlande.

5. Rättegångskostnader

76. Blake Petterssons talan rör dels en kränkning av hans rätt till medborgarskap enligt 2 kap. 7 § regeringsformen, dels hans rätt till privatliv enligt artikel 8 i Europakonventionen, dels hans rätta att rösta enligt TP1-3. I SOU 2010:87 s. 430 ff förs ett resonemang om att det i vissa fall kan krävas en för kåranden mer förmånlig fördelning av rättegångskostnader är den som följer av rättegångsbalken för att inte artikel 6 och 13 i Europakonventionen ska riskera kränkas. Högsta domstolens resonemang i NJA 2012 s. 211 II ligger även i linje med detta.

77. Blake Pettersson anser att det vore oskäligt om han ska stå statens rättegångskostnader i en reell och seriös tvist som grundar sig på att staten – ostridigt – berövat Blake Pettersson hans svenska medborgarskap i strid med grundlagen.

6. Omständigheter och bevisning

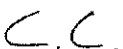
78. Blake Pettersson åberopar hos Högsta domstolen samma omständigheter som åberopades vid tingsrätten och i hovrätten.

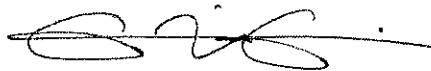
79. Som bevisning åberopas partsförhör med Blake Pettersson till styrkande av att han drabbats av en rättighetskränkning och att hans liv blivit kraftigt påverkat. Presentationsform: Uppspelning av videoupptagningen vid tingsrätten.

7. Målets fortsatta handläggning

80. Blake Pettersson anser att målet bör avgöras efter muntlig huvudförhandling. Anledningen till önskan om huvudförhandling är att målet är rättsligt komplicerat och att ombuden, för att på bästa sätt tillgodose sin klients intressen, vill tillvarata chansen att på ett pedagogiskt sätt presentera målet och kunna besvara eventuella frågor från Högsta domstolens ledamöter.

Som ovan,

Clarence Crafoord

Sebastian Scheiman